

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בס"ד, שעור מוריני הרב יהודה גנס שליט"א ליל שבועות תשע"ג:

מדוע לא נכתב מפורש בתורה ששבועות הינו יום מתן תורה

א] ידוע שבתורה שבכתב לא נכתב מפורש ששמחת חג השבועות הינה משום שהוא יום מתן תורה, (ובלשון התורה נקרא החג "חג השבועות" [1] או "חג הקציר בכורי מעשיך" [2]), אולם בתורה שבע"פ למדונו חז"ל שמהותו של היום הינה גם משום שהוא יום מתן תורה, (וכמו שתיקנו לנו בתפילה "זמן מתן תורתנו" וכן תיקנו לקרות בתורה מענין מתן תורה, וכן אמרו בפסחים סח: "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה, וכהנה רבות). ובטעם הדבר כתב בכלי יקר [3]: "ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה... שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע, לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאילו היום קיבלה מהר סיני, כי באמת אמרו רז"ל שהתורה נמשלה ליד שכ"ז שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא טעם חדש כך התורה..., על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, ועל כן אמרו חז"ל שיהיו דברי תורה חדשים עליך... ועל כן אין יום נתינתה מפורש בתורה..." [4].

(ודבריו עדיין צ"ב דממ"נ אחרי שקבעה התורה יום לשמחה יתירה משום שבו ניתנה התורה, מדוע דבר זה לא מפורש בתורה שבכתב רק ברמזיה.

שמה ביאור הדבר שאם היה הדבר מפורש בתורה היו באים לטעות בזה אלו הקוראים הדברים כפשוטם, ורק בתורה שבע"פ ניתנה הבחנה זו, שאם אמנם כל יום הוא יום שמחת התורה להוגה בה, שמחה יתירה ישנה ביום חג השבועות).

שבועות לא חל תמיד ביום מתן תורה, ובטעם הדבר

ב] והנה במגן אברהם [5] תמה עוד דהלא שבועות אינו תמיד חל בו' סיון [כשהיו מקדשים החודש ע"פ הראיה, מכיון שלא תלתה התורה את זמנו בתאריך מסוים אלא ביום הנ' לספירת העומר, וכמ"ש חז"ל "עצרת פעמים בחמשה סעמיפ בששה פעמים בשבעה", וא"כ איך תיקנו לנו חז"ל לומר "זמן תורתנו" בזמן שלא בכל השנים חל החג ביום מתן התורה. ובאחרונים האריכו בביאור הדבר, ובפשטות לכאן' ביאור הדבר "ש"זמן תורתנו" אין הכוונה דוקא שבתאריך זה ניתנה התורה, אלא שיום נ' לספירה הוא "זמן תורתנו" כשם שאז ניתנה התורה ביום הנ' לספירה [6].

ג] אלא דעדיין צ"ע דהתינוח לחכמים [7] הסוברים שבו' בסיון ניתנה התורה, א"כ ו' בסיון ויום הנ' לספירה הוא זמן התורה, אולם לרבי יוסי [8] הסובר [9] שבז' בסיון ניתנה התורה א"כ לא ניתנה התורה אלא ביום הנ"א לספירה [10], א"כ מדוע נקבע חג שבועות ביום הנ' לספירה. ובמהרש"א [11] ביאר בזה וז"ל: "והכוונה בזה לפי שלא היו ישראל אז ראויים לחכמת התורה עד שיטהרו ויקדשו עצמם מכל טומאת מצרים שיצאו משם כמ"ש כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו... ולפי שביום נ' נגמרה הטהרה... קבע הש"י אותו... לחג השבועות כי יראת חטא קודם לחכמה במעלה [12] ובזמן".

ונפלאים הדברים ש"זמן מתן תורתנו" הינו זמן קניית היראה שורש החכמה, ולדבריו גם עבודתנו בחג השבועות צריכה להיות בקניית היראה שעל ידה ניטהר ונזכה לחכמה [13].

ד] דרך נוספת מצינו בזה במהר"ל [14] שביאר שמצד הנותן [הקב"ה] ניתנה התורה בו' סיון היום הנ' לספירה, ורק מצד המקבל [ישראל] לא קיבלוה עד מחר בז' סיון היום הנ"א לספירה. והנה אף כי הדברים עמוקים מאוד, שמה ניתן לבארם מעט, דהנה ידוע מה שמבואר בכמה מקומות שבמתן תורה ניתן שהתורה אף כי שרשה בגזי מרומים יוכרעו דינה רק כפי הכרעת השכל האנושי, וכמו שהביא בקצה"ח בהקדמתו בשם דרשות הר"ן לבאר את דברי הגמ' בב"מ [15] "מפלגי במתיבתא דרקיעא... ספק הקב"ה אומר טהור ומתיבתא דרקיעא אמרי טמא", דהיינו שאף שהקב"ה אמר שכך הוא האמת אמרו במתיבתא דרקיעא דבזה העולם כך הכריע שכלם, יעושי"ה [16].

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

והנה בזה שהוסיף משה יום מדעתו ו"הסכים הקב"ה על מידו דלא שריא שכינתא עד צפרא דשבתא[17]" התגלה שהתורה בכח כבר ניתנה לישראל, שהלא אפי' זמן המעמד הנורא של מתן תורה היה תלוי בהכרעת משה, ורק בפועל לא ניתנה עד מחר.

מדוע רק בשבועות מקריבים קרבן חמץ

ה] בכל הקרבנות נאסר להקריב חמץ, מלבד בחג השבועות בו הצטוונו להקריב שתי הלחם מחמץ, וכמו שנאמר[18]"קרבן ראשית תקריבו אותם לה".

ובכלי יקר[19] כתב בביאור הדבר: "והיו בשתי הלחם החמץ אשר יצר הרע נמשל בו... לפי שבמקום שהתורה מצויה שם אין יצה"ר יכול להזיק, כאמרם ז"ל... בראתי יצה"ר לראתי לו תבלין.. ואלמלי יצה"ר לא היה הקב"ה מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים, כי בטענה זו נצח משה רבינו את המלאכים... כלום יצה"ר יש ביניכם..."

וביאור דבריו דתכלית התורה היא להעלות ולתקן את כוחות הגוף, שזהו תכלית האדם בעוה"ז וכמבואר בהרבה מקומות, ועל כן דוקא בחג השבועות מקריבים קרבן מחמץ להראות שזהו תכלית היום לקדש ולהעלות גופנו וכוחותיו[20].

ה] ולדבריו מובן מה שאמרו בגמ' "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה לישראל, וכבר תמהו רבים דאדרבה ביום זה היה לכאור' ראוי שלכו"ע יהיה כולו קדוש לה', ולדבריו מובן שאדרבה תכלית היום להעלות את כוחות הגוף ולקדשם בהשתמשות בכל כח במקומו הראוי ככלי לעבודת בוראנו ישתבח ויתעלה.

[1] דברים ט"ז י'.

[2] שמות כ"ג ט"ז.

[3] ויקרא כ"ג ט"ז.

[4] יעויין עוד בהליכות שלמה דרך נוספת בביאור הדבר.

[5] ריש סי' תצ"ד.

[6] כעין זה איתא בצל"ח פסחים סח; יעו"ש"ה.

[7] שבת פו:.

[8] שם.

[9] ממחלו' חכמים ורבי יוסי יש נ"מ גם לדין ז"נ ממתי אפשר להתחיל למנותם, ולהלכה נחלקו הראשונים כמאן נקטי' להלכה, וכמבואר בטוש"ע יו"ד סו"ס סי' קצ"ו.

[10] וגם לחכמים י"א שעייר דהיא שתא עבורי עיברוה וניתנה התורה ביום נ"א, יעויין היטב בסוגיא בשבת פז: פח., [ולזה רמז המהרש"א בע"ז ג' במש"כ שלכו"ע ביום נ"א ניתנה התורה].

[11] ע"ז ג. חידושי אגדות ד"ה בד"ה ביום השישי .

קהל עדת ישורון ירושלים

[12] כוונתו אולי למה שאמרו שבת ל"א: "אמינא לך אנא דגבר דחיל חטאין הוא ואמרת לן את בר אוריין הוא".

[13] יעויין עוד ברבינו יונה [אבות ג' י"ז] בביאור המשנה "אם אין יראה אין חכמה" שביאר שיש בזה ב' ענינים" א' שאים ס"ד לקנות התורה רק ללומד מתוך יראה שאז לימודו ע"מ לקיים. ב' מהלך טבעי, שהלומד מתוך ירא אוהב הלימוד ונמצא מתקיים בתורה, משא"כ הלומד בלא יראה שלימודו מלמדו לעזוב תאוותיו קץ בלימוד חליהולכן אינו מתקיים בידו, יעויש"ה.

[14] תפארת ישראל פרק כ"ז, ויעויין בספר שפתי חיים [מועדים ג'] [להגר"ח פרידלנדר זצ"ל] שהאריך לבאר דבריו.

[15] ריש פרק השוכר את הפועלים".

[16] ובריש פרק ר"א דמילה בשבת אמרו שלר"א מחללים שבת אף עבור מכשירי מילה, ופעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על המילה ובמקומו של ר"א לא גזרו, משום חיבוב מצוות בהמילה שהיה להם שחיללו שבת עבורה. והנה פשוט שבמקום אחר אם היו עושים כר"א היו נידונים כמחללי שבת גמורים ודינם היה בסקילה וכתר, אולם במקומו של ר"א שכך הורה הוא להם והוא היה מרא דאתרא הרי שכך הם דיני התורה אצלם, ואדרבה עשו מצוה גדולה, והיינו כנ"ל.

[17] שבת פז.

[18] ויקרא ב' י"ב.

[19] שם.

[20] ובשונה מפסח שמהותו הרחקה מיצה"ר בתכלית, אשר על כן נאסר בו החמץ מכל וכל, וכמ"ש הרמח"ל בס' דרך ה'.